

ЛЕКЦІЯ

ТЕМА: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ. СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ТА СОЦІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА. ВІДТВОРЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

МЕТА: ознайомлення з поняттям та видами інфраструктури підприємства, а також з напрямками її відтворення.

ОСНАЩЕННЯ:

- конспект лекції;
- роздатковий матеріал.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЇ:

1. Проведення вхідного контролю.
2. Поняття та види інфраструктури підприємства.
3. Склад виробничої інфраструктури підприємства.
4. Напрями соціальної діяльності та план соціального розвитку підприємства.
5. Характеристика соціальної інфраструктури підприємства.
6. Капітальне будівництво як основа відтворення інфраструктури підприємства.

ПИТАННЯ ДЛЯ ВХІДНОГО КОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю підприємство.
2. Охарактеризуйте напрями діяльності підприємства.
3. Які види підприємств існують в Україні.
4. Охарактеризуйте поняття виробництво.
5. Дайте визначення структурі підприємства та її складовим елементам.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

- розглянути поняття та структуру плану соціального розвитку підприємства за підручником Економіка підприємства / за ред. С.Ф. Покропивного, К. – 2000р., ст. 287-288;
- розглянути складові структурні елементи інфраструктури підприємства за підручником Економіка підприємства / за ред. С.Ф. Покропивного, К. – 2000р., ст. 276-277;
- розглянути стадії проектування об'єктів виробничого та соціального призначення за підручником Економіка підприємства / за ред. С.Ф. Покропивного, К. – 2000р., ст. 290-292.

Результативність господарчої діяльності підприємства визначається рівнем організації не тільки основних виробничих процесів. За умов постійного вдосконалення технічної бази виробництва все більшого значення набувають проблеми раціональної організації допоміжних та обслуговуючих процесів, тобто розвитку інфраструктури підприємства.

Інфраструктура – це сукупність складових частин будь-якого об'єкта, що мають підпорядкований (допоміжний) характер і забезпечують умови для нормальної роботи об'єкта в цілому.

Інфраструктура підприємства – це комплекс цехів, господарств і служб підприємства, які забезпечують необхідні умови для функціонування підприємства в цілому. Інфраструктура – це частина підприємства, без якого неможлива його нормальна робота.

Розрізняють **виробничу та соціальну** структуру.

До **виробничої інфраструктури** підприємства належать підрозділи, які не беруть безпосередньої участі у створенні профільної продукції, але своєю діяльністю створюють умови, необхідні для роботи основних виробничих цехів.

Соціальна інфраструктура забезпечує задоволення соціально-побутових і культурних потреб працівників підприємства.

Виробнича структура суттєво впливає на економіку підприємства. За сучасних умов господарювання у сфері технічного обслуговування виробництва на різногалузевих підприємствах працює 45-50% загальної кількості персоналу. Це зумовлено не тільки великими обсягами робіт із обслуговування із обслуговування основного виробництва: багато допоміжних та обслуговуючих операцій мають такий характер, що їх дуже складно механізувати.

Зростання ролі значення виробничої інфраструктури пояснюється наступними чинниками:

- 1) підвищення рівня механізації та автоматизації виробничих процесів збільшує обсяги робіт із ремонту й налагодження устаткування, потребує розширення номенклатури інструменту, оснастки та пристосувань;

2) перехід до нових технологій та інтенсифікація технологічних режимів роботи устаткування підвищують вимоги до якості та збільшують потребу в різних видах енергії;

3) ускладнення виробничих процесів поглиблення внутрішньовиробничих зв'язків між підрозділами збільшують обсяги робіт із транспортування вантажів;

4) навантаження на комунікаційні мережі та природоохоронні споруди постійно зростають.

В цілому успішне господарювання в ринкових умовах неможливе без збалансованого розвитку як основного виробництва, так і виробничої та соціальної інфраструктур підприємства.

Виробництво – це комплексний процес створення матеріальних благ, невід'ємною складовою якого є люди і взаємовідносини між ними. Тому кожне підприємство становить не лише складну виробничо-економічну, а й не менш складну соціальну систему. На результативність діяльності підприємства помітно впливають соціально-культурні чинники зовнішнього середовища. Тому сучасні підприємства об'єктивно мусять спрямовувати певну частину своїх зусиль і ресурсів на вирішення як внутрішніх, так і зовнішніх проблем соціального характеру.

Забезпечення соціальних потреб працівників підприємства здійснюється сукупністю певних підрозділів соціальної інфраструктури підприємства, до складу якого можуть входити:

- їдальні, кафе, буфети;
- лікарні, поліклініки, медпункти;
- власні житлові будинки, заклади побутового обслуговування;
- школи, професійно-технічні училища, факультети та курси підвищення кваліфікації;
- дитячі дошкільні заклади, бібліотеки, клуби або палаци культури;
- бази та будинки відпочинку, спортивні споруди тощо.

Управління діяльністю підрозділів соціальної інфраструктури звичайно здійснює заступник директора підприємства з кадрових і соціальних питань.

Йому підпорядковано відділи: кадрів. Технічного навчання, адміністративно-комунальний, які вже безпосередньо керують діяльністю установ соціальної інфраструктури підприємства.

Вирішення питань соціального розвитку колективу підприємства належать до найважливіших чинників підвищення ефективності виробництва, високої результативності виробничо-господарської та комерційної діяльності.

Для задоволення соціальних потреб працівників будь-яке підприємство має скласти **план соціального розвитку**, тобто обґрунтовану, фінансово та матеріально забезпечену систему заходів, спрямованих на вдосконалення соціальної структури кадрів, поліпшення умов праці й побуту всіх категорій працівників, їхнього соціально-культурного обслуговування, підвищення трудової активності.

Однією з передумов ефективного управління персоналом підприємства є **прогнозування змін у соціальній структурі трудового колективу**. Так, встановлення необхідних співвідношень різних категорій працівників за статтю і віком має на меті своєчасне забезпечення потреб у кадрах сучасного виробництва, адаптованого до ринкових умов господарювання. Характер і зміст праці, що невинно й швидко змінюються під впливом досягнень науково-технічного та організаційного прогресу, потребують такого самого динамічного поліпшення професійної та кваліфікаційної структури персоналу, а відтак у плані соціального розвитку підприємства дуже вагомими мають бути заходи щодо підвищення рівня спеціальної освіти працівників, зменшення плинності кадрів.

План соціального розвитку передбачити заходи, спрямовані на вдосконалення:

- санітарно-гігієнічних умов праці (зниження рівня шуму, вібрації, запиленості та загазованості повітря тощо);
- збереження належної працездатності протягом тривалого часу. і запобігання швидкій стомлюваності, Ці заходи сприятимуть усуненню надмірних фізичних та нервово-психологічних навантажень, установленню оптимальних режимів праці й відпочинку, організації робочого місця,

технічного стану знарядь праці, інтенсивності роботи, належної виробничої естетики тощо;

- заходів, що підвищують безпеку праці та усувають виробничий травматизм, а також запобігають професійним захворюванням;
- заходів для поліпшення житлових і побутових умов працівників підприємства, їхнього соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я, а також зміцнення матеріально-технічної бази відповідних об'єктів соціальної інфраструктури;
- заходів для посилення трудової та творчої активності, зокрема ті, що сприяють розвитку раціоналізаторства й науково-технічної творчості працівників.

Формування, відтворення й розвиток виробничих та інфраструктурних об'єктів здійснюються в процесі капітального будівництва, яке об'єктивно вважають специфічним елементом інфраструктури підприємства. **Капітальне будівництво** — це процес створення нових, реконструкції, розширення й технічного переоснащення діючих виробничих та інфраструктурних об'єктів підприємств або інших первинних суб'єктів господарювання. До сфери капітального будівництва відносять:

- 1) спорудження будівель та об'єктів виробничого та невиробничого (соціального) призначення;
- 2) монтаж виробничого й невиробничого устаткування та інших засобів праці й соціальної діяльності;
- 3) проектно-пошукові та інші підготовчі роботи, зв'язані зі спорудженням нових і реконструкцією функціонуючих об'єктів виробничого й соціального призначення;
- 4) капітальний і відновлюваний ремонт будівель і споруд виробничого та соціального призначення.

Основою планування капітального будівництва виробничих об'єктів становлять розрахунки введення в дію виробничих потужностей, основних фондів і **кошторисної вартості будівництва** (реконструкції, розширення) відповідних об'єктів. **Головна мета й кінцевий результат капітального**

будівництва — введення в дію нових виробничих потужностей, Планування його обсягів на підприємстві здійснюється в такій послідовності.

1. Уточнюються розрахунки балансу виробничих потужностей підприємства за відповідною номенклатурою продукції. З цією метою перевіряються: наявність виробничих потужностей на початок планового періоду; розрахунки їхнього використання; строки освоєння проектних потужностей об'єктів, що їх було раніше введено в дію.

2. Оцінюються можливості приросту виробничих потужностей ; за рахунок проведення організаційно-технічних заходів, технічного переоснащення та реконструкції.

3. Визначаються необхідні обсяги введення в дію нових виробничих потужностей за рахунок розширення діючих виробничих об'єктів чи нового будівництва. Вони розраховуються як різниця між запланованим збільшенням обсягів виробництва відповідної продукції та максимально можливим приростом потужностей на діючих виробничих об'єктах за рахунок їхнього технічного переоснащення й реконструкції.

У процесі планування капітального будівництва важливо визначити не тільки обсяги введення в дію виробничих потужностей, а й витрати, що з цим пов'язані. Це необхідно для того, щоб обґрунтувати економічну доцільність будівництва (розширення, реконструкції), вибрати оптимальний варіант здійснення капітальних вкладень, своєчасно розраховуватись за виконані будівельно-монтажні роботи, придбане устаткування тощо. З цією метою визначають кошторисну вартість робіт, яка, власне, і буде ціною спорудження певного об'єкта.

Кошторисна вартість будівництва — це виражені в грошовій формі нормативні (проектні) витрати на: будівельно-монтажні роботи; придбання устаткування, інструменту, інвентарю; проведення проектно-пошукових робіт; покриття інших витрат, пов'язаних з будівництвом. Усі витрати, що передбачаються в кошторисах вартості будівельно-монтажних робіт, поділяються на:

- прямі витрати (основна заробітна плата будівельних робітників; вартість будівельних матеріалів, деталей, конструкцій; витрати на експлуатацію будівельних машин і механізмів);
- накладні витрати (витрати на обслуговування та управління будівництвом);
- планові накопичення (нормативний прибуток будівельних організацій, що встановлюється у відсотках до суми прямих і накладних витрат). ^

Конкретизація завдань плану капітального будівництва і доведення цих завдань до виконавців здійснюється за допомогою титульних списків будівель. **Титульний список** — це плановий документ, в якому встановлено строки початку й закінчення будівництва (розширення, реконструкції) об'єктів, їхню потужність, загальні витрати на спорудження, на будівельно-монтажні роботи, щорічні розміри введення в дію основних фондів, названо підрядні та проектні організації, що виконуватимуть відповідні роботи, а також постачальників устаткування.

Початковим етапом капітального будівництва його **проектування**. Проект як кінцевий результату процесу проектування — це комплекс документів, в яких обґрунтовується технічна можливість та економічна доцільність будівництва (реконструкції) певного об'єкта. Процес про актування здійснюється, як правило, спеціалізованими проектними організаціями. Він охоплює два послідовні етапи робіт:

- 1) збирання й підготовка необхідних для проектування матеріалів;
- 2) безпосереднє опрацювання проектів і розрахунки кошторисів.

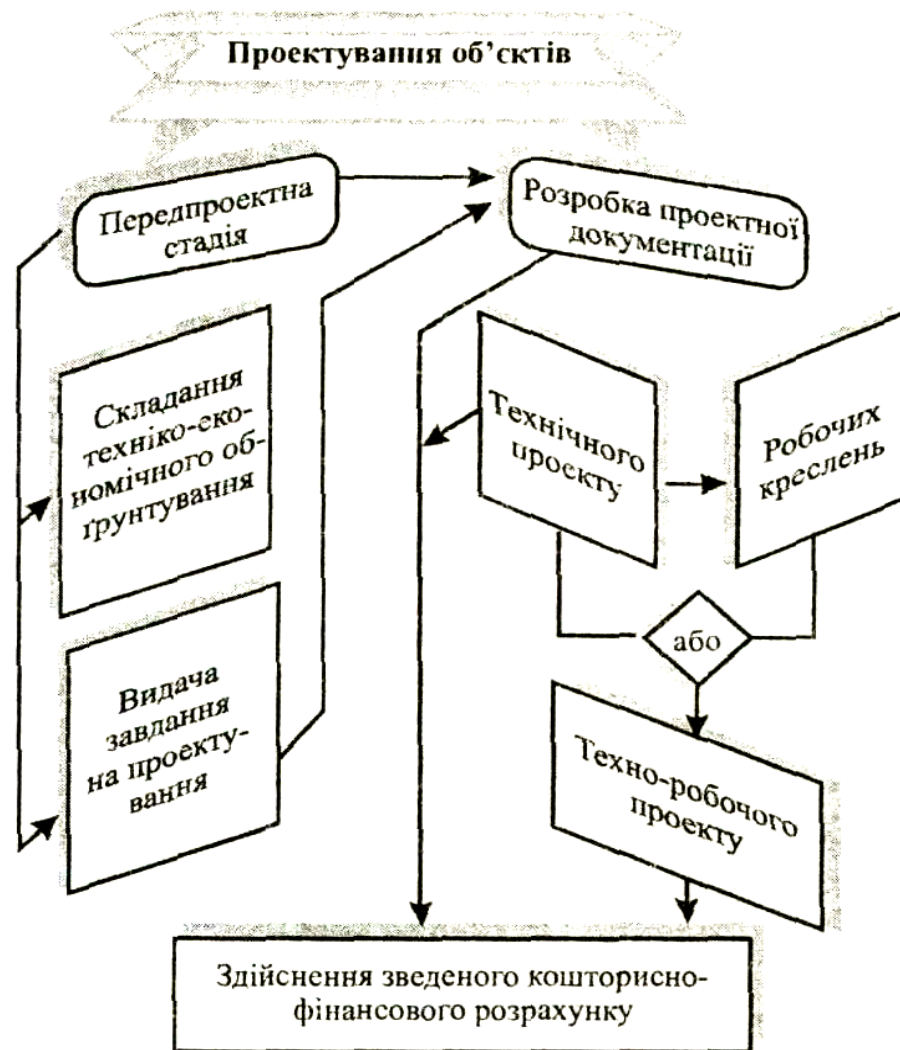

Рис. 1. Етапи і стадії проектування об'єктів виробничого та соціального призначення.

На першому етапі розробляється техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) необхідності та доцільності будівництва (розширення, реконструкції) відповідного об'єкта.

Типовий зміст ТЕО складають:

- обґрунтування потреб у продукції (послугах) об'єкта, що передбачається будувати (розширювати, реконструювати);
- характеристика спеціалізації (призначення) та структури об'єкта, його проектної потужності (пропускної спроможності);
- характеристика можливих джерел забезпечення необхідними категоріями персоналу, матеріальними й фінансовими ресурсами;
- вибір територіального розміщення об'єкта (за спорудження нового об'єкта);

- орієнтовні розрахунки обсягів необхідних інвестицій та їхньої соціально-економічної ефективності;
- найважливіші проектні техніко-економічні й соціальні показники діяльності нового (реконструйованого) об'єкта.

Капітальне будівництво (розширення, реконструкція об'єктів будь-якого призначення може здійснюватися двома способами: підрядним і господарським. **Підрядний спосіб будівництва** — це здійснення робіт постійно діючими будівельними і монтажними організаціями (підрядчиками), які виконують відповідні роботи для різних замовників за договорами підряду. Згідно з підрядним договором підрядчик бере на себе зобов'язання виконати своїми силами будівництво об'єкта за проектом із дотриманням будівельних норм і правил. Замовник повинен надати підрядчику будівельний майданчик, затверджену проектно-кошторисну документацію, забезпечити своєчасне фінансування будівництва і надходження технологічного устаткування, а також прийняти завершений об'єкт і повністю розрахуватися з підрядчиком за виконані останні роботи.

Для виконання окремих комплексів робіт підрядчик має право залучати інші спеціалізовані організації за договором субпідряду. Проте відповідальність перед замовником за якісне і своєчасне виконання всіх робіт несе основний (генеральний) підрядчик.

Господарський спосіб будівництва означає виконання всього комплексу робіт самим забудовником (підприємством, організацією) власними силами. У цьому разі підприємство (організація) - забудовник виступає в ролі керівника будівництва й виконавця будівельно-монтажних робіт одночасно. З цією метою воно (вона) створює на період будівництва необхідний апарат управління та виробничу базу, здійснює на тимчасовій основі наймання необхідних працівників і залучення відповідної будівельної техніки.